

УКД 351/316.42/168.522

ПОНЯТТЯ І ПРОБЛЕМА ГУМАНІТАРНОЇ СФЕРИ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ ДИСКУРСІ

Віталій ТЕРЛЕЦЬКИЙ

кандидат філософських наук,
завідувач відділу філософії та геополітики НДІУ

Анотація. У статті виявлена неоднозначність поняття «гуманітарна сфера» внаслідок конотації із поняттям «гуманітарні науки». Натомість у мовах провідних цивілізованих країн поняття «гуманітарний» має стосунок лише до добробуту людей або до браку такого стану. Аналіз нормативної документації показує, що поняття «гуманітарна сфера» досі чітко не визначено.

Ключові слова: гуманітарна сфера, гуманітарна політика, гуманітарні науки, нормативно-правова база.

ПОНЯТИЕ И ПРОБЛЕМА ГУМАНИТАРНОЙ СФЕРЫ В СОВРЕМЕННОМ УКРАИНСКОМ ДИСКУРСЕ

Віталій ТЕРЛЕЦЬКИЙ

кандидат філософських наук,
заведуючий відділом філософії та геополітики НІІУ

Анотація. В статті виявлена неоднозначність поняття «гуманітарна сфера» внаслідок конотації з поняттям «гуманітарні науки». Разом з тим в мовах провідних цивілізованих країн поняття «гуманітарний» має стосунок лише до добробуту людей або до браку такого стану. Аналіз нормативної документації показує, що поняття «гуманітарна сфера» досі чітко не визначено.

Ключевые слова: гуманітарна сфера, гуманітарна політика, гуманітарні науки, нормативно-правова база.

CONCEPT AND PROBLEM OF THE HUMANITARIAN SPHERE IN CONTEMPORARY UKRAINIAN DISCOURSE

Vitalii TERLETSKYI

Candidate of Philosophical Sciences,
Head of the Philosophy and Geopolitics Department of RIUS

Annotation. The paper reveals the ambiguity of the term “humanitarian sphere” owing to the connotation with the concept “humanities”. Meanwhile, the term “humanitarian” in the languages of the leading civilized countries is related only to the welfare of the people or to the lack of such a state. The analysis of regulatory documents shows that the concept of “humanitarian sphere” is still not clearly defined.

Key words: humanitarian sphere, social policy, the humanities, regulatory acts.

© Терлецький В.

Під час розробки НДР «Україна перед гуманітарними викликами та загрозами сучасності: соціально-філософський аналіз», що виконується відділом філософії та геополітики НДІУ впродовж 2016–2018 рр., виникла потреба в уточненні і диференціації низки релевантних для дослідження понять і категорій. Особливе місце в такому поняттєвому ряді займає досить вживане на сьогодні серед політиків і журналістів поняття «гуманітарна сфера». Як правило, його тлумачать як сферу застосування гуманітарної політики держави, яка спрямована на розв'язання цілого комплексу питань, пов'язаних з освітою, наукою, релігією, культурою, ідеологією тощо [3, с. 14].

Природним поясненням такого стану справ є те, що цей комплекс має вагоме, якщо не вирішальне, значення для функціонування такого суспільства і такої держави, в основі існування яких лежить принцип абсолютної цінності людини, її прав і свобод. Власне, на це натякає вже саме слово «гуманітарний», що походить від латинського *humanitas* – людськість, пов'язаність із природою людини, людським родом, а також людяність у сенсі доброзичливої налаштованості до інших людей.

Проте деякі науковці намагаються визначити гуманітарну сферу як щось самобутнє і характеризують її як «відносно самостійну сферу суспільної діяльності, яка спрямована на забезпечення духовного життя людини і суспільства, складається із сукупності галузей, які орієнтовані на максимальне розкриття потенціалу кожної людини і соціуму в цілому, розвиток творчих й інтелектуальних здібностей особистості, збереження культурного різноманіття» [12, с. 205].

І в цій, і в схожих спробах дефініції йдеться передусім про якість комплексне явище, питомою рисою якого є «духовний потенціал людської особистості». Оскільки суттєві риси такого потенціалу убачаються в «трьох фундаментальних інтенціях індивіда – до прекрасного, істини та добра», то цій сфері властиві «три масштабні горизонти: культурний, освітянський, релігійний» [5, с. 13].

За такого підходу головне завдання гуманітарної політики як «послідовного здійснення заходів, спрямованих на підтримку й інтенсифікацію гуманітарного розвитку суспільства згідно з визначеними пріоритетами та загальнонаціональними інтересами» полягає в «створенні умов для виявлення, формування й розвитку творчого потенціалу особи та суспільства в цілому» [5, с. 13]. Сама ж гуманітарна політика держави експлікується відповідним чином: в соціально-політичній, національній, ідеологічній, мовній, культурній, релігійній, громадянській, духовній, освітній, науково-технологічній, інформаційній площинах [5, с. 14–33].

Поняття «гуманітарна політика» все ж таки далеке від однозначності, тому науковці виокремлюють його широке і вузьке значення. У першому розумінні йдеться про «свободу, рівність, соціальну справедливість» як загальнолюдські цінності, які були і залишаються «фундаментальними загальними досягненнями цивілізації», «вічними надбаннями» людської історії; саме вони мають бути орієнтирами гуманітарної політики. У другому розумінні маються на увазі конкретні напрями реалізації політики в «сфері освіти і культури, науки і мистецтва, релігії і моралі» [6, с. 8–9, 13]. Такий підхід знаходить продовження у галузі

державного управління. При цьому пропонується розмежовувати суспільну і властиво гуманітарну складові у «виробленні та реалізації ... державної гуманітарної політики» [12, с. 207]. Водночас у визначенні сутності гуманітарної сфери перевага віддається її вузькому розумінню, що передбачає суто «духовне життя суспільства» [12, с. 204].

Попри всілякі спроби диференціації поняття гуманітарної політики, навіть незважаючи на певну інструменталістськість у тлумаченні гуманітарної сфери на підставі цього поняття, доводиться констатувати факт суттєвої неоднозначності концепту гуманітарної сфери, семантика якого перебуває між полюсами «загальнолюдського» (гуманістичного) та конкретно визначеного і ваговитого для життя кожної окремої людини.

Беручи до уваги цілий ряд чинників, які по-своєму засвідчують нагальність розглядуваного концепту для сучасності (воєнні дії на частині території України, постійна гуманітарна допомога з боку країн-партнерів, тривала стагнація в гуманітарній сфері (у вузькому розумінні), особливо в освіті та медицині), а також з огляду на світові процеси глобалізації доцільним видається врахування слововжитку «гуманітарний» в англійській мові, яка на сьогодні стала немов *lingua mundi*.

Авторитетні англійські словники пояснюють прикметник «humanitarian» як те, що «сприяє людському добробуту (welfare) і реформі суспільства» або працює задля «поліпшення життя і умов життя інших людей» [17, р. 596]. Як правило, при цьому мається на увазі конкретна особа, яка це робить. Водночас відзначається, що цей прикметник є індикатором для позначення «дуже великих людських

страждань, особливо таких, які вимагають великомасштабної допомоги». У той же час зазначено, що, починаючи з 30-х років ХХ ст., «гуманітарний» часто вживають (особливо в журналістиці) в контексті висловів «гуманітарна катастрофа», тобто на позначення кризових явищ [16]. Не складно побачити, що англійське слово «humanitarian», яке суто формально можна перекласти як «гуманітарний», все-таки вказує на цілком окреслений комплекс явищ – «добробут людини» або «людський добробут» (human welfare), відповідно, брак такого добробуту в разі надзвичайної ситуації.

Цікаво зауважити, що аналогічний німецький прикметник «humanitär» має споріднене значення: те, що спрямовано на «пом'якшення людського горя» (напр., «гуманітарна організація»), відповідно, те, що «вирізняється екзистенційною скрутою багатьох людей» (напр., «гуманітарна катастрофа»). При цьому зазначається, що в німецьку мову це слово увійшло із французької, тобто воно походить від *humanitaire* < *humanité* – людяність, людськість, яке, в свою чергу, запозичено із латинського *humanitas* [14, S. 1294].

На позір видається, що така семантична неконгруентність між словами української й англійської мов є досить поширеним явищем «хибних когнат» (*false cognates*), тобто зумовлена суто мовними причинами. Не складно навести чимало схожих випадків подібної значеннєвої невідповідності в сучасних мовах для одного й того ж вихідного слова. Але коли йдеться про сферу вжитку і зміст слова «гуманітарний», справа не вичерпується суто лінгвістикою.

23–24 травня 2016 р. в Стамбулі відбувся Світовий гуманітарний саміт. Цей

захід показовий з кількох поглядів. З історичної ретроспективи така подія в міжнародній політиці сталася вперше за останні 70 років, тобто вперше після закінчення Другої світової війни. З точки зору сучасної світової політики саміт став майданчиком, де були озвучені нагальні проблеми і потреби в гуманітарному середовищі всього цивілізованого світу. Відомо, що у цьому заході взяв участь Президент України Петро Порошенко, який у своєму виступі говорив про «гуманітарні виклики» сьогодення, тобто про «жорстокі конфлікти, соціальні злами, природні та техногенні катастрофи». Він запропонував «три ключові елементи» у пошуку відповідей на такі виклики: 1) міжнародне право; 2) політична солідарність на міжнародному рівні; 3) «пошук довготривалих рішень» щодо «постконфліктного відновлення» [2]. Якщо уважно придивитися, то зміст «гуманітарного» у цьому виступі (виголошеного англійською мовою), по суті, відтворює семантику англійського *humanitarian*. Зрештою, це і зрозуміло, якщо виходити із програми саміту.

З офіційної сторінки Світового гуманітарного саміту можна дізнатися, що, покладаючи в основу поняття «людяності – безпеки людей, гідності і права на процвітання» (*humanity – people's safety, dignity and the right to thrive*), ООН зосереджує свої зусилля на численних «гуманітарних» проблемах сучасності: конфлікти, війни, допомога знедоленим внаслідок конфліктів, гендерна рівність, вимушена міграція через лиха і катастрофи, екологічні проблеми, бідність [8]. Саме весь цей ряд сучасних проблем і характеризує значення та розуміння «гуманітарного» у світовому англійськомовному просторі. І все ж базисом залишається

добробут людини, відповідно, його порушення у різноманітних формах (війни, етнічні конфлікти, різні утиски тощо).

Якщо ми знову повернемося до характеристики «гуманітарної сфери», то з подивом виявимо, що переважна більшість елементів, що, як правило, зараховують до неї (освіта, культура, наука, релігія тощо), аж ніяк безпосередньо не мають на увазі у слововжитку *lingua mundi*. Опосередкований стосунок через латинське *humanus – humanitas*, звісно, імпліцитний, але він занадто загальний і чітко не окреслений, аби вести мову про поняття зовнішньої і внутрішньої політики держави. Певно, що така розбіжність має свої причини, які не зводяться лише до відмінності між слов'янською і романо-германськими мовами, а мають іншу природу.

Насамперед слід вказати на той очевидний факт, що між «гуманітарним», «гуманним» і «гуманізмом» панує історично зумовлена мовна близькість, яка, однак, стоїть на заваді конче потрібної диференціації значень. Ті автори, які рефлектують над змістом поняття, анітрохи не вагаючись, виводять його із духу гуманізму, для якого людина є найвищою цінністю і метою. Крім того, вони спираються на солідні словники, в яких «гуманітарний» визначено як такий, що «належить до суспільних наук, що вивчають людину і її культуру» [11, с. 193]. Навіть у сучасних словниках ми знайдемо схоже визначення «гуманітарного», хоча тут уже відзначений стосунок «до людського суспільства, до людини як члена суспільства, до її прав та обов'язків»; цей нюанс запроваджено, мабуть, для пояснення таких висловів і понять, як «гуманітарна допомога» і «гуманітарне право» [1, с. 266].

Зафіксоване лексикографами значення вкрай показове не лише у зв'язку з численними спробами розмежувати соціальну і гуманітарну складові в соціальному бутті (напр., Степанко, Лукашевич), аби виявити самобутність останньої. Воно може виступати також за певний вихідний пункт для пояснення багатозначності, притаманної поняттю «гуманітарна сфера». Власне, йдеться про успадковану традицію поділу наук (відповідно, знання) на природничі (природничо-наукові) і гуманітарні (соціально-гуманітарні). Відомо, що критеріями для такого розрізнення є відмінність предмета і методу дослідження в цих науках. Згідно з поширеним визначенням, гуманітарні науки зосереджені передусім на духовному і культуротворчому аспектах діяльності, бо їх об'єктами є «стани культури, духовні феномени, закарбовані в текстах» [7, с. 26]. Традиційно до гуманітарних дисциплін зараховують філологію, філософію, мовознавство, правознавство, історію, культурологію, мистецтвознавство тощо. Звісно, це далеко не вичерпний реєстр гуманітарних наук, але і його достатньо, щоб углядіти близькість до наведеного вище переліку «напрямів» гуманітарної політики.

Тут прикметний і такий момент. В англомовному світі те, що ми називаємо гуманітарними науками, має назву «humanities» і включає в себе цілий комплекс наук, дисциплін або й мистецтв, частина з яких у нашій традиції інституційно не закріпилися як самостійні, напр., антропологія, танці, виконавче мистецтво або візуальні види мистецтва. Власне, йдеться про всі ті науки, які мають той чи той стосунок до людини. Тобто «humanities» є досить

широким поняттям, історичні корені якого сягають доби Відродження (*studia humanitatis*). З огляду на такий ренесансний освітній канон не дивно, що випускники сучасної англомовної вищої школи, які спеціалізуються на гуманітаристиці, мають академічний ступінь Bachelor/Master of arts, де arts мовчазно протиставляється sciences.

Те, що ми називаємо гуманітарними науками, в німецькомовному просторі здавна називається «Geisteswissenschaften», тобто літерально «науки про дух». Певно, добре відомо, наскільки вагомою була роль цих наук для формування і розвитку багатой німецької духовної традиції XIX–XX ст. Німецька класична філософія, Веймарська класика, німецька історична школа – це, мабуть, найвідоміші приклади, що яскраво репрезентують значення цих наук, яке далеко виходить за межі їх суто освітньо-наукової і просвітницької функції науки. Втім на сьогодні «Geisteswissenschaften» виявляються досить розгалуженим і внутрішньо диференційованим комплексом, що нараховує близько 40 окремих дисциплін і містить, зокрема, «туризмознавство», «спортознавство» та «часову історію» [15, S. XX–XXI].

Вельми показовим для нашого контексту є те, що у французькому мовному середовищі «гуманітарні науки» – це не «science humaine», як можна було б очікувати, а «science humaine», тобто «наука про людину». Щоправда, для класифікації наук звичнішим позначенням є «sciences humaines et sociales» – «науки про людину і суспільство». Варто зауважити, що відмежування властиво гуманітарного від соціального знання характерно і для німецької, і для англомовної

освітніх традицій, що пов'язано з потужним розвитком, усамостійненням і специфікацією методів дослідження низки суспільних наук в останні десятиліття.

Змальовані вище контури романо-германського розуміння гуманітарних наук дають змогу стверджувати, що, попри відмінність у назвах (*humanities*, *Geisteswissenschaften*, *sciences humaines*), у плані змісту освіти можна констатувати певну близькість, позаяк вага лежить насамперед на комплексі дисциплін, що центровані довкола людини та її діяльності в царині культури. Звичайно, при цьому не варто недооцінювати національні традиції освіти, виховання і науки, бо підходи до трактування, наприклад, антропології в США і в Україні інколи цілковито протилежні. Але все це стосується винятково лише знання, наук або дисциплін. В усіх відзначених мовах слово «гуманітарний» на сьогодні має тільки одне чітке значення: стан або становище, в якому бракує «людського добробуту» і який, отже, потребує зміни задля досягнення останнього. Інакше кажучи, «гуманітарний» виступає означенням дії або засобу, що спрямований на забезпечення «нормального стану» гуманності. Ніде в мовах цивілізованих країн світу ми не знайдемо тлумачення «гуманітарного» у сенсі гуманітарного знання (науки або освіти). Лише в українській мові маємо справу із своєрідним перехрещенням значень «гуманітарного знання» та «гуманності» і накладанням одне на одного обох цих значень. У результаті ж впливає доленосна невизначеність, що призводить до певної аморфності самої гуманітарної сфери. Певна річ, це не означає, що не потрібно рішуче протестувати проти поширеного стереотипу, ніби «гуманітаристика

(у сенсі гуманітарного знання. – В. Т.) є чимось вторинним», пропонуючи конкретні рекомендації для зміни такого становища [5, с. 36–37]. Але описаний стан справ в першу чергу потребує прояснення і усунення тієї сигніфікативної синонімії, що має місце в понятті «гуманітарний».

Цілком можливо, що дехто схилиться розглядати викладене вище як різновид «інтелектуальної вправи», яка відірвана від реально здійснюваної гуманітарної політики держави. Адже остання справді реалізується і при цьому керується відповідними нормативно-правовими документами. Нехтування законодавчим базисом, вочевидь, не сприяє всебічному з'ясуванню суті справи.

А проте обстеження законодавства України дає в результаті невтішний висновок: гуманітарна сфера досі залишається *conceptus indefinitus*. Варто зважити на документи, які тематично релевантні для розгляду.

У Законі України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» (2010 р.) хоча і сформульовані «Основні засади внутрішньої політики в гуманітарній сфері» (ст. 10), до яких зараховуються мовна політика, освіта, культура, духовні цінності, свобода совісті тощо, але питання, що таке сама гуманітарна сфера, залишається відкритим [4].

Указ Президента України «Про національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» (2013 р.) неодноразово згадує «гуманізацію», «гуманістичні цінності та виміри» освіти, «гуманітарну складову середньої освіти», навіть «гуманітарну сферу», однак усі ці декларації далекі від конкретики [13].

У Постанові Верховної Ради України від 14 квітня 2016 р. «Про Програму діяльності Кабінету Міністрів України» серед стратегічних завдань сформульовано і «Соціально-гуманітарну реформу» (п. XV). Однак і тут ми не знайдемо окреслення розглядуваного поняття, хоча його зміст розкривається, мабуть, через перелік проголошених ініціатив у галузі освіти, науки, інновації та культури [9].

Стисла характеристика наведених вище нормативно-правових актів недвозначно демонструє, що поняття «гуманітарна сфера» хоча і трапляється іноді, але залишається невизначеним. Утім, з іншого боку, на підставі цього можна зробити висновок, що під гуманітарною сферою (гуманітарною політикою) імпліцитно розуміється винятково лише сфера гуманітарного знання. Цілком можливо, що поняттевим підґрунтям для всього законодавчого базису виступає ст. 3 Конституції України, в якій сказано: «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю». Однак з огляду на факт сигніфікативної синонімії поняття «гуманітарного» це положення Основного Закону вимагає якнайретельнішої інтерпретації.

Зважаючи на Постанову Кабінету Міністрів України «Про утворення робочої групи з підготовки проекту Стратегії української гуманітарної політики» (29 липня 2015 р.) [10], є підстави сподіватися, що в цій «Стратегії» буде запропоновано всебічно проаналізовану і достатньо обґрунтовану дефініцію поняття «гуманітарна сфера», яка постане суголосною мовному і життєвому досвіду провідних цивілізованих країн світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т.Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
2. Виступ Президента України під час сегменту лідерів Всесвітнього гуманітарного саміту ООН у Стамбулі (23 травня 2016). – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/vistup-prezidenta-pid-chas-segmentu-lideriv-vsesvitnogo-guma-37171>
3. Деревінський В. Гуманітарні виклики для освіти й міністерства // Український тиждень. – 2015. – № 5(377). – С. 14–17.
4. Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики». – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/main/2411-17>
5. Здіюрук С. І. Гуманітарна політика як чинник поступу української нації // Гуманітарна політика Української Держави в новітній період: монографія / За ред. С. І. Здіюрка. – К.: НІСД, 2006. – С. 12–37.
6. Лукашевич М. П. Гуманітарна політика в Україні: сутність, напрями та шляхи реалізації. Навчально-методична розробка теми модулю ЗН-5 «Політологія. Гуманітарна та соціальна політика в Україні» професійної програми підвищення кваліфікації керівних працівників та спеціалістів державної служби зайнятості України. – К., 2015. – 26 с.
7. Новая философская энциклопедия: в 4 т. / Под ред. В. С. Степина. – М.: Мысль, 2010. – Т. 3. – 692 с.
8. Офіційна сторінка Світового гуманітарного саміту. – Режим доступу: <https://www.worldhumanitariansummit.org/>
9. Постанова Верховної Ради України від 14 квітня 2016 р. № 1099-VIII «Про Програму діяльності Кабінету Міністрів України». – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1099-19>
10. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 липня 2015 р. № 654 «Про утворення робочої групи з підготовки проекту Стратегії української гуманітарної політики». – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/654-2015-%D0%BF>

11. Словник української мови: в 11 томах. – К.: Наукова думка, 1971. – Т. 2. – 550 с.

12. Степанко О. В. Сутність, мета, завдання та складові гуманітарної сфери // Теорія та практика державного управління. – 2012. – Вип. 3. – С. 201–208.

13. Указ Президента України 25 червня 2013 року № 344/2013 «Про національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року». – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>

14. Duden. Das große Wörterbuch der deutschen Sprach in sechs Bänden. Hrsg. von G. Drosdowki. – Mannheim: Bibliographisches Institut, 1977. – Bd. 3: G-Kal. – S. 929–1408.

15. Lexikon der Geisteswissenschaften. Sachbegriffe – Disziplinen – Personen. Hrsg. von Reinalter, H., Brenner, P. – Wien: Böhlau, 2011. – 1409 S.

16. Oxford Dictionaries. – Режим доступу: <http://www.oxforddictionaries.com/definition/englisch/humanitarian>

17. Webster's II new Riverside university dictionary. – Boston, MA : Riverside Pub. Co., 1994. – 1536 p.

REFERENCES

1. BUSEL, V., comp., (2005) *Unabridged Explanatory Dictionary of Modern Ukrainian (with annexes and additions)*. Kyiv; Irpin: Vydavnycho-torhova firma "Perun", 1728 p. [in Ukr.]

2. *Speech of the President of Ukraine during the Segment of Leaders of the UN World Humanitarian Summit in Istanbul (May 23, 2016)*. [online]. Available at: <http://www.president.gov.ua/news/vistup-prezidenta-pid-chas-segmentu-lideriv-vseshvitnogoguma-37171> [in Ukr.]

3. DEREVINSKYI, V. (2015). Humanitarian Challenges for Education and Ministry. *Ukrainskyi tyzhden*, 5 (377), pp. 14–17. [in Ukr.]

4. *The Law of Ukraine "On the Principles of Domestic and Foreign Policy"* [online]. Available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/main/2411-17>. [in Ukr.]

5. ZDIORUK, S. (2006). Humanitarian Policy as a Factor of Development of the

Ukrainian Nation. In: S. ZDIORUK, ed., *Humanitarian Policy of the Ukrainian State in the Modern Period*. Kyiv: Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen, pp. 12–37. [in Ukr.]

6. LUKASHEVYCH, M. (2015). *Humanitarian Policy in Ukraine: Essence, Directions and Ways of Implementation. Educational and Methodological Guidance for ZN-5 Module "Political Science. Humanitarian and Social Policy in Ukraine" of the Program of Professional Training of Executives and Specialists of State Employment Service of Ukraine*. Kyiv, 26 p. [in Ukr.]

7. STEPIN, V., ed. (2010). *New Encyclopedia of Philosophy: In 4 Volumes*. Vol. 3. Moscow: Mysl, 692 p. [in Rus.]

8. *Official Website of "The World Humanitarian Summit"*. [online]. Available at: <https://www.worldhumanitariansummit.org/> [in Eng.]

9. *Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine (April 14, 2016, No. 1099-VIII) "On the Action Program of the Cabinet of Ministers of Ukraine"*. [online]. Available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1099-19> [in Ukr.]

10. *Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine (July 29, 2015, No. 654) "On the Establishment of the Working Group Developing the Preliminary Strategy for Ukrainian Humanitarian Policy"*. [online]. Available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/654-2015-%D0%BF> [in Ukr.]

11. *Dictionary of the Ukrainian Language: In 11 Volumes*, (1971). Vol. 2 Kyiv: Naukova dumka, 550 p. [in Ukr.]

12. STEPANKO, O. (2012). The Essence, Purpose, Tasks, and Components of the Humanitarian Sphere. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia*, (3), pp. 201–208. [in Ukr.]

13. *Decree of the President of Ukraine (June 25, 2013, No. 344/2013) "On the National Strategy of Education Development in Ukraine until 2021"*. [online]. Available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> [in Ukr.]

14. DROSDOWKI, G., ed. (1977). *Duden. Das große Wörterbuch der deutschen Sprache in sechs Bänden*. Bd. 3. Mannheim:

Bibliographisches Institut – G-Kal., SS. 929–1408. [in Ger.]

15. REINALTER, H., BRENNER, P., eds. (2011). *Lexikon der Geisteswissenschaften. Sachbegriffe – Disziplinen – Personen*. Wien: Böhlau, 1409 S. [in Ger.]

16. *Oxford Dictionaries*. [online]. Available at: <http://www.oxforddictionaries.com/definition/englisch/humanitarian>. [in Eng.]

17. *Webster's II New Riverside University Dictionary*. (1994). Boston, MA: Riverside Pub. Co., 1536 p. [in Eng.]

V. Terletskyi

Concept and Problem of the Humanitarian Sphere in Contemporary Ukrainian Discourse

Abstract

Not only politicians and journalists but also the predominant majority of scientists explain the concept of “humanitarian sphere” as a “sphere of public activity” that takes care of the spiritual needs of man and society. This implies primarily cultural, educational, scientific, religious, creative dimensions of human existence. Accordingly is also interpreted state humanitarian policy, whose task is to ensure “humanitarian development of the society”, based on general civilization, civil, national, cultural, linguistic, religious, and spiritual values and priorities. After all, it is in the content of the Latin word “humanitas” which means human nature and humanity. But in the view of the worldwide processes of globalization and taking into account the European vector of development of the Ukrainian society, it is very worth considering the language experience of the leading civilized countries, especially the English language as lingua mundi. In English, the word “humanitarian” has a clear meaning as “one devoted to the promotion of human welfare and the advancement of social reforms”. In addition, it indicates “great human suffering, especially the one requiring large-scale aid”. The German adjective “humanitär” has similar semantics. The core meaning always consists in “human welfare” and its infringement. The lexically fixed definition of “humanitarian” is valid and used in the modern language. For example, major humanitarian challenges discussed at the “World Humanitarian Summit” (May, 2016) were military conflicts, help for the displaced and poor people, environmental issues. The majority of items that are generally considered as belonging to the humanitarian sphere (education, culture, science, religion) are not directly conveyed in the English language. In our opinion, a possible explanation of this important difference is that the Ukrainian word “humanitarian” has the connotation of “humanities”, or “liberal arts”, while in English they use exclusively “humanities”, in German – “Geisteswissenschaften”, in French – “science humaine”. Analysis of the relevant Ukrainian regulatory acts shows that the concept of “humanitarian sphere” is still unidentified.